

DIIS Brief 34

Informationsoperationer - En nødvendig strategi for Danmark?

Dan Brømsøe Termansen, Orlogskaptajn
December 2003

I de sidste godt 10 års konflikter fra den første Golfkrig i 1991 over Balkanoperationerne, indsatsen i Sierra Leone, Øst Timor og Kosovo 1999 og frem til krigen i Afghanistan og Irak har anvendelsen af information spillet en stadig større rolle i formningen og håndtering af konflikterne.

NATO's Operation Allied Force i Kosovo er blevet kaldt den første konflikt, der havde hovedparten af sine kampe i informationsrummet. Samtidig er disse kamphandlinger introduceret på et langt tidligere tidspunkt end hvad, der før er set, og lang tid før de egentlige militære operationer begyndte. I forbindelse med krigen i Irak intensiveredes informationskampagnen allerede i november 2002, hvor millioner af flyveblade samt hundrede af timers radio- og tv-udsendelser blev målrettet den irakiske befolkning, samtidig med at journalister gratis fik leveret tv-indslag og artikler om Saddam Husseins overtrædelse af menneskerettighederne produceret af det britiske udenrigsministerium. På en anden front har USA – som en overbygning på krigen mod terror – indledt det, man kalder ”kampen om ideer” (”battle of ideas”), hvor kampen heller ikke er fysisk, men ligeledes foregår i informationsrummet.

Dette er en virkelighed, Danmark nødvendigvis må agere i, specielt hvis Danmark – som det er lagt op i regeringens bud på udenrigspolitik og i Bruun-rapporten¹ – ønsker at deltage offensivt

---

¹ Arbejdsgruppe vedr. dansk sikkerhedspolitik (2003).

tidligt i konflikter. Informationsoperationer er dermed noget som Danmark må interessere sig for, både i nationalt regi og i relation til koalitions partnere og allierede. Her kan Danmark måske lære noget af amerikanske og britiske erfaringer. Men ligger der overhovedet en ny strategi gemt? – eller er det blot avanceret propaganda og manipulation? Det er disse spørgsmål, som vil blive forsøgt besvaret i dette brief.

Informationsoperationer – hvad er nyt?

Informationsoperationer er en gammel taktik. At skaffe sig adgang til nødvendig information og hindre andre i det samme var en af grundpillerne i den kinesiske krigsteoretiker Sun Tzus univers allerede for 2.500 år siden. Det nye er, at der er kommet langt flere aktører i informationsarenaen, at budskaber bliver spredt hurtigere og dermed let får global udbredelse og indflydelse, og at de kan styres fra centralt hold. Det nye er således, at der er langt mere information til rådighed, at der er effektiv teknologi til at behandle den med og stor hastighed i udbredelse af information med global rækkevidde. Man kan ikke længere kun adressere et afgrænset publikum, idet internationale medier vil udbrede alle budskaber globalt. Alle handlinger og budskaber danner dermed en samlet helhed, men hvis disse budskaber og handlinger modsiger hinanden, svækkes budskabernes styrke.

Konflikten i Kosovo rummer flere eksempler på, at forskellige aktører på samme side af konflikten kan komme til at modarbejde hinanden som en konsekvens af manglende koordinering. Da Clinton i 1999 f.eks. afviste at sende landstyrker til Kosovo, spolerede han således samtidig en stor del af den militære afpresningsstrategi. Budskabet var måske givet for at berolige den amerikanske opinion, men medførte sandsynligvis, at konflikten blev trukket unødigt i langdrag. Senere i konflikten var Milosevic dygtig til at få medieopmærksomhed på civile tab efter NATO's få fejlbombninger. NATO-landenes forskellige håndtering af mediernes pres gjorde sit til, at NATO efter konflikten måtte erkende at informationskampagnen ikke lykkedes; NATO var ikke i stand til at "tale med én stemme". Senest har den amerikanske retorik om "korstog" for at samle national opbakning omkring krigen mod terror skabt kløfter mellem USA og dets koalitions partnere. Læren er igen, at budskaber ikke kan deles mellem f.eks. den hjemlige og internationale opinion.

Udviklingen sætter altså koordination og samtænkning i centrum både nationalt og internationalt, dels for at opnå størst mulig indflydelse og dels for at imødegå en modparts informationsoperationer, som f.eks. at kunne imødegå en Osama Bin Ladens budskab om at Vestens mål er at udslutte islam. Dette er en erkendelse som USA og Storbritannien er kommet til, idet begge lande er langt fremme med institutionalisering af fora, hvor informationsoperationer anvendes som den koordinerende strategi. Begge lande har bl.a. oprettet et organ, der forsøger at koordinere vigtige nationale aktørers handlinger og gensidigt informere om hinandens aktiviteter.

Dermed er informationsoperationer blevet en overordnet national strategi, der forsøger at opnå synergi i de udenrigspolitiske virkemidler. Samtidig er det et led i en international strategi, som skal støtte bl.a. kampen mod international terror.

Hvordan gør andre?

Erfaringerne fra USA og Storbritannien viser, at de nationale koordinationsfora er velegnede til at udveksle gensidig information om tiltag i konkrete konfliktmiljøer forskellige steder i administrationen. En sådan bilateral koordination foregik mellem Storbritannien og USA i forbindelse med optakten og gennemførelsen af krigen i Irak. Her samarbejdede man på mange niveauer om bl.a. politiske budskaber og konkrete handlinger både henvendt til den irakiske befolkning og det internationale publikum. USA og Storbritannien kom dermed til at fremstå som en homogen aktør til trods for forskellighed i vægtningen af budskaberne. Storbritannien tilsluttede sig dog først USA's krav om regimeskift, umiddelbart før selve krigen i Irak startede.

En anden effekt af både national og international koordinering ses i krigen mod terror. Her har USA lagt ud med en række budskaber, der trods forskellige publikummer, ikke er modstridende, men gensidigt støttende. Over for allierede er USA's budskab "I er enten med eller imod os" og "Stå ikke i vejen for os", hvorimod det over for terrorister er "Vi vil jage jer overalt" og "Jeres handlinger strider mod Islam". Mod den muslimske verden er budskabet "Det er ikke en krig mod islam" og "Terrorisme støtter ikke den muslimske sag". Storbritannien er en del af denne kampagne, men promoverer i højere grad budskaber, der er bedre forenelige med britiske værdier og principper; f.eks. er budskabet "enten for eller imod" ikke en synlig del af den britiske kampagne.

Danmark og informationsoperationer

Hvis Danmark vil spille med på den internationale scene og deltage, som regeringen lægger op til, må Danmark læse vilkårene for strategisk formning og håndtering og byde ind, hvor Danmark kan opnå bedst indflydelse.

Danmark er faktisk allerede på vej til at implementere elementer i en informationsoperationsstrategi, dog uden at referere til netop en sådan strategi. F.eks. er samtænkning af udenrigspolitiske midler en af grundpillerne i informationsoperationer. I Udenrigsministeriets vision for 2010 tales der også om koordinering og fokusering af midler samt engagement i "public

diplomacy"-aktiviteter² på ambassadeniveau. På det militære plan har de danske militære styrker både på Balkan, i Afghanistan og i Irak været en del af større psykologiske operationer³ over for lokalbefolkningerne.

Problemet med disse taktiske handlinger er, at de for de militære enheders vedkommende godt nok er koordineret med andre landes militære enheder i området, men at de ofte ikke har dansk strategisk bevågenhed. Dermed sker de heller ikke som følge af en overordnet, gensidigt orienteret strategi, som er institutionaliseret på tværs i den danske administration, og som andre aktører kan støtte eller omvendt.

Danmark vil igen blive del af en koalition, som tilfældet var i Irak-krigen, hvor formningen af informationsrummet og konfliktmiljøet sker mange måneder før en evt. militær konfrontation. Hvis Danmark negligerer effekten af at koordinere budskaber og handlinger på samme niveau som og sammen med andre koalitions- og samarbejdspartnere, så risikerer Danmark dels ikke at opnå berettiget indflydelse på konfliktens forløb og dels blive del af et konfliktmiljø, der baserer sig på værdier og principper, som ikke umiddelbart er forenelige med de danske. Samtidig vil et koordinerende forum kunne sikre sig, at danske handlinger på f.eks. det taktiske niveau i Irak som en del af britiske informationsoperationer er i overensstemmelse med den overordnede danske politik. I øjeblikket er de danske styrker henvist til enten at sige ja eller nej til deltagelse i kampagner ud fra en konkret vurdering, hvormed man er uden indflydelse på den strategiske udformning.

Her kan Danmark drage nytte af de amerikanske og britiske erfaringer. Først og fremmest må Danmark afklare, hvordan man vil definere informationsoperationer i et dansk perspektiv. Dernæst bør man kortlægge danske udenrigspolitiske aktører med henblik på dels at få et strategisk overblik og dels at opnå synergi mellem virkemidlerne. Oprettelse af et koordinationsforum på samme niveau som f.eks. i Storbritannien vil derefter kunne håndtere dansk samtænkning og influere tilsvarende hos allierede og koalitions partnere. Specielt i kampen mod terrorisme vil strategisk koordination være relevant, fordi det netop omfatter et bredt spektrum af institutioner og myndigheder. I virkeligheden ligger denne model ikke langt fra de samarbejdsfora, der er anbefalet i nylige rapporter om beskyttelse af bl.a. it-infrastruktur mod terrorangreb som et element i totalforsvaret. Her handler det blot om defensive informationsoperationer, dvs. handlinger, der skal koordineres mellem en række myndigheder og ministerier med henblik på at sikre, at det danske samfund og beslutningstagerne til stadighed har adgang til nødvendige og valide informationer.

---

² "Public diplomacy" er promovring af nationale synspunkter ved at informere andre befolkningsgrupper om holdninger og synspunkter samt engagere sig i lokale debatter og derved influere opinionsdannelsen

³ Psykologiske operationer er operationer der retter sig mod at influere andres beslutninger ved at tale til deres forstand eller ved påvirkning af deres følelser ("hearts and minds").

Sammenfattende er der altså uudnyttede muligheder for Danmark ved at betragte informationsoperationer som en koordinerende strategi i forbindelse med et krisestyringsforløb med henblik på at forme konfliktmiljøet i samarbejde med andre. Herved kan Danmark opnå større indflydelse og medvirke til, at de internationale konflikter, som Danmark også bliver en del af i fremtiden, former sig efter danske værdier og principper.

Det er imidlertid ikke uproblematisk at foretage koordination af information og politik og målrette kampagner mod udvalgte grupper. Manipulation, propaganda og ideologisk imperialism har historisk dækket over lignende handlinger. Det eneste, der kan adskille informationsoperationer fra de negativt ladede begreber, er måden, hvorpå handlingerne udføres; kun hvis handlingerne overholder et sæt af etiske værdier og principper, samtidig med at der udvises respekt for folkeret og sædvane, vil demokratiske politiske systemer kunne anvende informationsoperationer som en strategi. Igen bliver koordination og gensidig information et vigtigt element.

Som bidrag til en yderligere belysning af disse spørgsmål vil DIIS i løbet af første halvår 2004 udgive to rapporter, der beskæftiger sig med henholdsvis informationsoperationer som en strategi for Danmark og som en kapacitet og et våben i forhold til bl.a. international ret.

Baggrundslitteratur

- Armistead, Edwin L. (red.) (2002): *Information Operations – The Hard Reality of Soft Power*, Joint Command, Control and Information Warfare School, Joint Staff College Washington, N.J.: NDU Press.
- Arquilla, John & David Ronfeld (1997): *In Athenas Camp – Preparing for Conflict in the Information Age*, Santa Monica, Calif.: RAND.
- Dearth, Douglas H. (2002): “Shaping the Information Space”, *Journal of Information Warfare*, Vol. 1, No. 3.
- Defense Science Board Task Force (2001): *Managed Information Dissemination*, Washington, D.C.: Office of the Undersecretary of Defense For Acquisition, Technology and Logistics.
- Koch, Andrew (2003): “Information War Played Major Role in Iraq”, *Jane’s Defence Weekly*, juni.
- Udenrigsministeriet (2003): *En verden i forandring – Regeringens bud på nye prioriteter i Danmarks udenrigspolitik*, København: Udenrigsministeriet.
- Udenrigsministeriet (2003): *De sikkerhedspolitiske vilkår for dansk forsvarspolitik*, København: Udenrigsministeriet.

Desuden interviews med personer i den britiske og amerikanske administration (bl.a. britiske Ministry of Defence og Foreign and Commonwealth Office samt amerikanske Department of State og Pentagon).